herpy

PILGIFTSGRODOR

Amazonian Poison Frog

Ranitomeya amazonica

Ranitomeya amazonica är en pytteliten, dagaktiv pilgiftsgroda på 16-19 mm från Amazonas omkring Iquitos i Peru och Leticia i Colombia. Den är svart med röda, orange eller gula ränder och blågrå marmorering på benen, förökar sig i bromelior och räknas som en av de lättaste små Ranitomeya att hålla och föröka.

Familj: Dendrobatidae Tidigare namn: *Dendrobates amazonicus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**16-19 mm** nos-kloaklängd
Livslängd	**5-10 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande och marklevande**
Biotop	**Regnskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fångenskap	**Inget** Uppfödda djur. Viltfångade djur kan behålla giftet länge
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**40 × 40 × 40 cm** L × B × H för 3 vuxna djur
Temperatur, dag	**21-26 °C**
Temperatur, natt	**18-21 °C**
Luftfuktighet	**70-100 %**
Vatten	**Vattenskål** djup 1-2 cm
UVB	**Valfritt**
Föda	**Små leddjur (hoppstjärtar, bananflugor)**
Hålls	**Parvis eller i grupp**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Utveckling	**Grodynglen bärs till vatten**
Äggläggning	**I bladveck (t.ex. bromelior)**
Könsmogen	**5-8 mån.**
Ägg per läggning	**2-8**
Kläckning	**10-14 dagar**
Larvtid	**60-80 dagar** från kläckning till metamorfos
Larvföda	**Färdigfoder och andra grodyngel**
Yngelvård	**Bär grodynglen**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Ranitomeya amazonica är en av de minsta pilgiftsgrodorna och mäter bara 16-19 mm från nos till kloak. Huden är slät och svart. På ryggen finns ett tydligt svart Y, vars två grenar slutar vid ögonen, och längs sidorna löper röda, orange eller gula ränder. Benen och buken är svarta med ett fint nät av himmelsblått, blågrått eller bronsaktigt, och strupen är klart gul eller orange. Liksom hos resten av släktet har färgerna en pärlaktig glans.

I terrarierna finns framför allt formerna 'Iquitos' (gula, orange och röda ränder), 'Red' (röda ränder) och 'Arena Blanca' (orange framkropp som går över i blågrönt baktill, med svarta fläckar eller ränder). 'Arena Blanca' kommer från vitsandsskogarna i Loreto och kan förväxlas med *R. reticulata*. Formerna bör inte blandas.

Könen är svåra att skilja åt hos unga djur. Vuxna honor är något längre och tydligt bredare och mer päronformade än hanarna, särskilt när de bär ägg, och bara hanen lockar.

Arten beskrevs av Rainer Schulte 1999 som *Dendrobates amazonicus* och skildes ut från det som man då kallade *D. ventrimaculatus*, framför allt på grund av lätet. I hobbyn gick djuren länge under namnet "ventrimaculata", och dessförinnan importerades de som *Dendrobates quinquevittatus*. Genetiska undersökningar har sedan bekräftat arten. År 2022 flyttades bestånden i Franska Guyana och östra Brasilien till *R. variabilis*, så de gula djuren från Franska Guyana som fortfarande finns i hobbyn hör i dag till den arten. Den närmaste släktingen är just *R. variabilis*, och de två arterna möts söder om Iquitos.

Hudgift: Pilgiftsgrodor bildar inte själva sitt gift. Vilda *R. amazonica* har alkaloider i huden, och de kommer från små leddjur i födan. Giftigheten hos de små Ranitomeya är låg. Uppfödda djur som lever på bananflugor och hoppstjärtar saknar giftet eller har mycket lite av det. Vilda djur är därför milt giftiga, och uppfödda djur är praktiskt taget ogiftiga. Hantera inte grodorna, tvätta händerna efter arbete i terrariet och rör inte ögon och mun efteråt.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

Utbredning och livsmiljö

Ranitomeya amazonica lever i låglandsregnskogen längs Amazonfloden i nordöstra Peru, framför allt i Loreto omkring Iquitos och vid nedre Río Napo, och i yttersta sydöstra Colombia omkring Leticia och Puerto Nariño. Arten är känd bland annat från reservaten Allpahuayo-Mishana och Tamshiyacu-Tahuayo.

Bestånden i Franska Guyana och vid Amazonflodens mynning i Brasilien hör sedan 2022 till *R. variabilis* och är inte med på kartan. Om arten också finns i västra Brasilien och i Guyana är oavgjort, och de två länderna är inte med på kartan.

> **Naturlig utbredning:** Peru och Colombia.

LIVSMILJÖ

Ranitomeya amazonica är en låglandsart som har hittats från havsnivå upp till ca 200 m. Den lever i primär regnskog och äldre sekundärskog, mest i orörda områden, men tål viss störning. Grodan håller sig gärna lite över marken i bromelior och på låga blad, ofta nära vattendrag, dammar eller långsamt rinnande vatten.

Arten förökar sig i bromeliernas bladkar, där ägg och grodyngel utvecklas. I terrariet används bromelior och filmburkar till samma sak. Temperatur och luftfuktighet på levnadsplatserna är inte kända.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation Läs mer: Uppfödning av grodyngel

Skötsel

TERRARIET

Ett par eller en trio *Ranitomeya amazonica* ska ha ett terrarium på minst 40 × 40 × 40 cm. Ska det vara fler grodor, så räkna med omkring 20 liter extra plats per djur, och välj hellre ett högt än ett lågt terrarium.

Inred terrariet som en glänta i regnskogen med dräneringslager, fiberduk, fuktig botten och ett lager vissna blad. Grodorna klättrar en hel del, så ge dem grenar, rötter, tät beplantning och bromelior där de kan sitta och lägga ägg. Hoppstjärtar och små gråsuggor i ett levande terrarium håller botten ren. Ju fler gömslen det finns, desto mer ser man av grodorna: i ett sparsamt inrett terrarium gömmer de sig.

Håll varje terrarium till en form, och blanda aldrig arten med andra pilgiftsgrodor. Korsningar är oönskade, och de svagaste djuren hamnar lätt på efterkälken. Planera i förväg ett separat uppfödningsterrarium för ungarna.

Läs mer: Terrarieuppbyggnad och bioaktiv botten

TEMPERATUR

Håll terrariet på 21-26 °C på dagen och 18-21 °C på natten. Grodorna är mest aktiva och föröker sig bäst i den varma änden, vid 24-26 °C. Temperaturen får inte komma över 27 °C under längre tid: grodorna blir stressade, och 29 °C kan vara dödligt.

Extra värme är sällan nödvändig; ljuset till växterna ger ofta nog. Ställ aldrig terrariet i sol bakom en ruta, där temperaturen stiger mycket snabbt, och håll koll på element och luftkonditionering i rummet. Mät temperaturen i grodornas höjd, och kyl på sommaren med ventilation eller genom att flytta terrariet till ett svalare rum. Ingen vintervila är känd.

Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH SPRAYNING

Luftfuktigheten ska ligga på 70-100 %, helst 80-100 %. Spraya varje dag, gärna morgon och kväll, så att fukten ligger nära 100 % efter sprayningen och sjunker till omkring 70-75 % mitt på dagen. Använd osmosvatten eller regnvatten. En regnanläggning på timer gör fukten stabilare, även när man är borta.

Grodorna tål kortvarigt ner till 50 % om de har rent vatten att sitta i, men låg fukt utan tillgång till vatten kan snabbt bli dödlig. Se till att det finns lite luftväxling, så att luften inte står stilla och det inte bildas mögel.

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Ranitomeya amazonica simmar dåligt, så vattnet ska vara grunt och lätt att ta sig upp ur. Använd en låg vattenskål eller en liten vattendel med 1-2 cm vatten, så att den minsta grodan kan sitta med huvud och överkropp ovanför vattnet.

För ägg och grodyngel ska det finnas vattenfyllda bromelior eller filmburkar. Rent vatten i filmburkarna lockar äggläggande honor. Använd osmosvatten, regnvatten eller avklorerat kranvatten, och byt vattnet regelbundet. Grodorna tar upp ämnen genom huden, så använd aldrig tvål eller rengöringsmedel i terrariet.

LJUS OCH UVB

Grodorna är dagaktiva och lever i skogens skugga. Ljuset är först och främst till för växterna: ge 12-14 timmar LED-växtljus per dag. *Ranitomeya amazonica* har inget känt behov av UVB, så UVB är valfritt. Väljer du en svag UVB-källa, ge både ljusa och skuggiga platser. Lampan får inte värma upp terrariet.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Ranitomeya amazonica är så liten att den bara kan ta små foderdjur. Ungar och vuxna tar vinglösa bananflugor (*Drosophila melanogaster*), och stora vuxna kan också ta *D. hydei* och nykläckta syrsor. Hoppstjärtar och små vita gråsuggor är ett bra tillskott i alla åldrar och lever också fast i ett levande terrarium. Inhemska myror kan inte användas som foder.

Utfodra vuxna och ungar dagligen med precis så mycket att det är uppätet till nästa utfodring. Grodorna kan vara skygga och behöver en jämn tillförsel av mycket litet foder. Damma alla foderdjur från kulturer med ett vitamin- och mineraltillskott för amfibier, och följ tillverkarens anvisning, eftersom för mycket av vissa vitaminer kan skada. Starta egna kulturer av bananflugor och hoppstjärtar innan grodorna kommer.

BETEENDE OCH HANTERING

Ranitomeya amazonica är dagaktiv, men ofta skygg, och särskilt unga djur gömmer sig mycket. I ett tätt planterat terrarium med många vissna blad kommer grodorna mer fram. Vuxna hanar sätter sig fritt och lockar med ett mjukt, kort surrande som knappt hörs utanför terrariet.

Arten kan hållas parvis, i trio eller i en liten grupp, så länge det finns tillräckligt med utrymme, och de flesta djur är fredliga. När grodorna blir könsmogna kan förhållandena i gruppen ändras, och honor kan äta varandras ägg. Ser du strid eller en groda som jagar en annan, flytta den ena. Grodorna bör inte hanteras, för huden är tunn och tar upp ämnen från händerna. Ska en groda flyttas, lock in den i en genomskinlig hink.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Grodorna är könsmogna vid 5-8 månader. Vuxna honor är tydligt bredare och mer päronformade än hanarna, eftersom de lägger ägg ofta, gärna varje vecka, och de är ofta något längre. Hanen sitter fritt och lockar. Unga djur kan inte könsbestämmas, så det säkraste är att börja med minst fyra djur av samma form och låta dem hitta varandra, eller att köpa ett könsbestämt par.

PARNING

Hanen lockar för att få en hona att följa med till en lämplig äggläggningsplats, typiskt en bromelia eller en filmburk. Det förekommer ingen amplexus: hanen rör vid och stryker honan med frambenen, hon lägger äggen, och han befruktar dem utvändigt. Två grodor som griper tag i varandra eller brottas är däremot två djur av samma kön som slåss.

Ranitomeya amazonica är en av de lättaste pilgiftsgrodorna att föröka och gör det bäst i en liten grupp; flera honor lägger ofta ägg i samma filmburk. Kommer förökningen inte igång kan en period med lite mindre sprayning följd av frekvent, kraftig sprayning och rikligt med utfodring sätta fart på den. Ge grodorna en paus efter några månaders förökning, så att honorna kan återhämta sig.

ÄGG OCH GRODYNGEL

Äggen läggs i bladvecket på en bromelia eller i en filmburk, delvis eller helt under vattenytan. Honan lägger 2-8 ägg per läggning, oftast 4-6. Filmburkar sätts snett, ca 45 grader, på bakväggen eller på ett stadigt stycke dekoration.

När grodynglen kläcks bär hanen dem på ryggen till var sin vattensamling. Grodynglen är kannibaler och matas inte med foderägg; i naturen lever de av myggla, alger, dött organiskt material och andra grodyngel. I fångenskap är det säkrast att ta bort dem och föda upp dem var för sig i små bägare med osmosvatten och ett blad från ett tropiskt mandelträd. Mata med fint grodyngelfoder eller döda bananflugor, ta bort rester och byt vattnet regelbundet. Lämnar man äggen i terrariet kan grodynglen också äta ägg.

METAMORFOS

Äggen kläcks efter 10-14 dagar, och grodynglen behöver 60-80 dagar för att bli små grodor. Bakbenen kommer först, ett par veckor senare frambenen. När frambenen har kommit fram ska vattenståndet sänkas, och grodynglet ska kunna ta sig upp på land: ställ bägaren snett, eller lägg en bit kork i vattnet, för grodynglet kan drunkna när gälarna är borta. Den lilla grodan äter inte medan svansen dras in, och flyttas till uppfödningsterrariet när svansen nästan är borta.

UPPFÖDNING AV UNGAR

De nymetamorfoserade ungarna flyttas till ett litet uppfödningsterrarium med dräneringslager, vissna blad, ett par växtsticklingar och ett gott bestånd av hoppstjärtar. Små terrarier växlar snabbt i temperatur, så ställ dem på en plats utan drag och sol.

Ge hoppstjärtar och efter hand små bananflugor, lätt dammade med kalk och vitaminer, och utfodra inte mer än vad ungarna hinner äta. Ungarna kan hållas ihop, men håll dem åtskilda från de vuxna, som konkurrerar ut dem. Vid 2-3 månader är ungarna väl igång och mäter omkring 13 mm.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

Hälsa och vanliga misstag

Pilgiftsgrodor är känsliga för värme, torka och dålig hygien. De viktigaste fallgroparna är:

- Överhettning. Över ca 27 °C blir grodorna stressade, och 29 °C kan vara dödligt.
- För torrt terrarium. Låg fukt utan tillgång till vatten kan snabbt vara ödesdigert.
- Foder utan vitamin- och mineraltillskott, som ger benproblem och svaga ungar. För mycket A-vitamin är också skadligt, särskilt för ungar.
- Smutsigt vatten i grodyngelbägare och filmburkar, som ger bakterier och svamp.
- Stress och aggression. Skilj åt grodor som slåss.
- Nya djur som för med sig smitta. Håll nyinköpta grodor i karantän under en period.

En frisk groda har hel hud utan sår, röda eller irriterade områden (särskilt kring kloaken och på bakbenens insida) och utan vattiga fläckar, och den har en tydligt rund mage. Tecken på sjukdom är täta hudömsningar, en uppsvälld kropp, slöhet eller oro, uteblivd aptit och mattare, torr hud. Isolera ett sjukt djur och sök snabbt en veterinär med kunskap om amfibier.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.